

REVELAȚIE ȘI IZVOR DE INSPIRAȚIE

PS Dr. TIMOTEI Prahoveanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

Abstract

The testimonies of those who knew Father Hilarion Felea, his entire spiritual, pastoral-missionary and liturgical work, philanthropy, mercy towards the poor, war orphans and widows as well as his cultural confessional work illustrate a life of a priest and theologian unfolded in the horizon of prayer, giving, sacrifice and confession, a life unfolded in the horizon of the holiness of Jesus Christ.

Keywords

Diary, faith, theology, Arad, Father Hilarion Felea.

Am avut privilegiul să citesc în facsimil o autobiografie a cunoscutului profesor de Teologie, părintele Ilarion V. Felea. Un scris nu foarte caligrafic, dar lizibil, ca și cum ar fi al unui om care scria mult și nu mai avea răgazul să rotunjească literele cu atenție. Din această autobiografie am aflat următoarele: *m-am născut în comuna Valea Bradului, din regiunea Hunedoara, după spusele mamei mele, în vinerea de Florii din anul 1903, când în calendar este pomenit Cuviosul Ilarion cel Nou. Tatăl meu a fost preot, decedat în vârstă de 62 de ani, la 21 ianuarie 1920, iar mama, Marta, s-a născut în Valea Bradului și a decedat în 1952, în vârstă de 86 de ani. Am fost la părinți nouă copii. Al zecelea, Gheorghe, a murit la vârsta de șase ani.*

Acest facsimil, ne oferă informații despre frații săi, dintre care Ioan, a fost doctor în Teologie, fost duhovnic al Internatului Facultății de Teologie din București, mort în bombardamentul aviației engleze asupra Bucureștilor, la 4 aprilie 1944 și îngropat într-o groapă comună, fără știrea familiei, în cimitirul protestant Giulești II.

Mulți dintre frații preotului Ilarion V. Felea au urmat studii universitare. Una dintre surori, soția preotului Miron Popovici, a fost profesor de matematică și doctor în drept, un alt frate avocat și doctor în drept, o altă soră, Elisabeta, a fost căsătorită cu un comisar de poliție, un alt frate licențiat în drept, a funcționat ca maior-magistrat, un alt frate, profesor de muzică în Dumbrăveni, Arad și Cluj. Așadar, o familie de cărturari și oameni apropiați Bisericii.

Ilarion Felea mărturisește că cel dintâi învățător i-a fost Valer Demian, fiul protopopului Vasile Demian din Brad, apoi, învățătorul Petru Mateș din Valea Bradului, fiul cantorului Ion Mateș.

Când a început întâiul Război Mondial, s-a înscris la Gimnaziul ortodox din Brad, unde a avut profesori celebri, dintre care amintesc pe dr. Ioan Radu, Vasile Boneu, Ioan Chere, Vasile Stoia, Ștefan Albu și Pavel Opișă, ultimul zugrăvit drept cel mai iubit și respectat.

În toamna anului 1918, s-a înscris în clasa a V-a a Liceului Andrei Șaguna din Brașov, unde a urmat cursurile până la Crăciun. Unindu-se atunci Ardealul cu Țara Mamă, s-a întors la Brad, unde s-a deschis pentru întâia oară clasa a V-a la Liceul *Avram Iancu*. Acolo a luat Bacalaureatul.

În toamna anului 1922, s-a înscris la Academia de Teologie Andreiană din Sibiu, absolvită în 1926. *Așa au dorit părinții și așa am dorit și eu, să studiez Teologia, să mă fac preot.* Astfel se explică și continuarea studiilor pentru îmbogățirea cunoștințelor, mai întâi la Facultatea de Litere și Filosofie din Cluj (1927-1929), cu subiectul *Arta poetică a lui Horațiu*, apoi la Facultatea de Teologie din București (1930-1932), având licența cu subiectul *Mântuirea din punct de vedere ortodox, catolic și protestant*, în toamna anului 1932. Apoi a susținut examenul de doctorat pe care l-a promovat *cum laudae*, (nota 9,00), în toamna anului 1939, cu subiectul *Pocăința - studiu de documentare teologică și psihologică*, tipărit la Editura Arhidiecezană Sibiu.

De la 15 ianuarie 1927 până la 31 august 1927 a funcționat ca profesor suplinitor la Liceul Avram Iancu din Brad, la materiile fizică, latină și psihologie.

La 23 iulie 1927 s-a cununat în biserica din Crișcior, cu Valeria, fiica învățătorului confesional și apoi notar comunal din Crișcior, Ioan Faur, și a soției acestuia, Elisabeta.

A fost hirotonit diacon și preot de către Mitropolitul Nicolae Bălan în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, la data de 25-26 iulie 1927. La 6 august, a fost instalat preot în localitatea natală, Valea Bradului, unde am slujit poporenii până la 31 august 1930, când s-a transferat în cartierul Șega din Arad. A păstorit acolo nouă ani, când a fost mutat ca paroh în *Arad Centru*, unde a slujit până în 1941.

În anul școlar 1937-1938, a fost profesor suplinitor la Catedra de Dogmatică a Academiei Teologie din Cluj. În perioada 1930-1948 a fost profesor de Teologie Dogmatică, Apologetică și Mistică, dar a predat uneori Morala și Omiletica la Academia de Teologie din Arad.

În perioada 1 iulie 1947 - 31 decembrie 1948, a fost Rector al Academiei de Teologie din Arad până când s-a desființat prin Legea învățământului și a fost contopită cu cea din Cluj.

În perioada 7 martie - 20 august 1945, a fost internat în lagărul de deținuți politici de la Caracal. În perioada 1949-1950, a fost condamnat pentru nenunțare, întemnițat în Arad, Timișoara și Aiud. *Am fost scos din învățământul teologic și din bugetul statului pentru atitudine antidemocratică. Am rămas preot al Catedralei și al bisericii revenite din Arad, redactor al Calendarului eparhial, care era de fapt un îndrumător, iar în anii care au urmat 1951-1956, am avut trei percheziții domiciliare și trei arestări.*

A redactat *Calea Mântuirii* (20 de numere) și *Biserica și școala*, a colaborat la *Telegraful român*, *Revista teologică din Sibiu*, *viața ilustrată*, *Duh și Adevăr* și la ziarele din Arad.

Sunt amintite și importante sale lucrări, broșuri de popularizare, *Beția* - Arad 1931, *Icoane alese din viața Ortodoxiei* - Arad 1933, *Drumul Crucii*, *Catehism creștin ortodox* în 4 ediții, peste 40.000 de exemplare, *Sfintele Taine*, *Biserica - împărăția lui Dumnezeu* - Sibiu 1947, tipărite, dar confiscate, *Calendarele cu tâlcuirea sărbătorilor*, *Despre eretici, eresuri și Parabolele Mântuitorului*. De asemenea, a publicat importante studii și cercetări omiletice, *Pocăința* - teza de doctorat, apărută la Sibiu în 1939, *Paisie și paisianismul* - Cluj, 1940, un *Antologhion* pentru cultul divin, 10.000 de exemplare, carte de rugăciuni în peste 50.000 de exemplare și altele.

A redactat programa analitică a Religiei în școala primară, aprobată de către episcopul Andrei Magieru. Pe baza ei s-au tipărit manuale de Religie pentru elevii școlilor primare de la clasele I-VII.

În anul 1958, Ilarion V. Felea mărturisea că, dacă îi va ajuta Dumnezeu, va finaliza *Spre Tabor - colecție de predici*, 4 volume, pregătirea, curățirea, luminarea și desăvârșirea. Mai avea în pregătire calendarul Bisericii cu viețile sfinților și o nouă ediție pentru *Duhul adevărului* și pentru *Religia iubirii*.

Biografia foarte clară ne oferă tuturor cele mai importante date din viața unui preot mărturisitor, a unui teolog devotat cercetării, scrierilor și în același timp un foarte iubit profesor de teologie. Deși nu a avut o perioadă foarte îndelungată a slujirii catedrei, Ilarion V. Felea a rămas în amintirea studenților săi, a colegilor și profesorilor care l-au cunoscut ca un adevărat apostol și un mare teolog.

Opera lui este bogată și, în mare parte, cunoscută, întrucât profesorii de Teologie de la Arad, în special pr. Cristinel Ioja, pr. Ioan Tulcan, pr. Filip Albu s-au străduit să o pună în lumină. Această dragoste a unor următori peste mulți ani la aceeași Academie de Teologie, devenită Facultatea de Teologie, este de-a dreptul remarcabilă.

Cinstirea înaintașilor este un lucru de un real, firesc și de o rară noblețe.

Preotul Ilarion V. Felea a trăit într-o perioadă în care clericii erau cinstiți. Între cele două Războaie Mondiale, în locul de unde provenea părintele Ilarion, oamenii aveau o deosebită apropiere față de Biserică. Două repere fundamentale ale societății de atunci erau Biserica și Școala. Țăranul român și, în general, credinciosul, indiferent că locuia în oraș sau în sat, dorea să rămână la umbra Bisericii. Biserica era locul spre care oamenii se îndreptau nu rareori, ci adeseori, iar preotul, era duhovnic și era sfătuitorul cel mai prețios.

Deosebit de importantă este ziua de început a preoției sale. La puține zile după hirotonie, după ce primise Taina Diaconiei și Preoției, prin mâinile Mitropolitului Nicolae Bălan, în capela universitară din Sibiu, părintele a fost instalat la parohie praznicul Schimbării la Față. Iată cum ne descrie el, în câteva cuvinte, neputând să le așternem pe toate, ci doar o parte dintre acestea, ziua preoției sale: *ziua de 6 august a fost pentru parohia noastră Valea Brad din protoieria Zarandului o adevărată zi de sărbătoare. Dimineața la ziua 7, enoriașii comunei, îmbrăcați în haine de sărbătoare se prezintă la casa noului preot Ilarion Felea. Doi voinici flăcăi purtau drapele împodobite cu cununi de flori. Tânărul paroh îi întâmpină cu cuvintele: bine ați venit, dragii*

mei! La care credincioșii îi răspund într-un glas: trăiască părintele nostru! Cei veniți la casa preotului pleacă spre biserică, înconjurând pe noul paroh, în frunte mergând flăcâii cu drapele și cântăreții care cântau troparul Binecuvântat ești, Hristoase Dumnezeu nostru! Înainte convoiului erau tineri și copii care rupeau ramuri de salcie și salcâm, aruncându-le jos, asociind astfel evenimentul cu intrarea Domnului în Ierusalim.

De asemenea, clopotele și toaca băteau, vestind tuturor venirea mirelui lor. Credincioșii au pregătit și înfrumusețat biserica cu flori, frunze verzi și cununi.

A urmat slujba Liturghiei. Părintele a distribuit credincioșilor ziarul *Lumina satelor*, cărți de rugăciuni și cântări, iar lucrarea lui care a urmat atât în parohia unde a fost instalat, cât și mai târziu, la Arad, a fost pe măsura așteptărilor. Credincioșii l-au iubit și l-au susținut. Părintele mărturisea că era înduioșat când i-a văzut rătăcind și s-a înduioșat mai mult când, cu lacrimi de bucurie, l-au întâmpinat prin strigăte și chiote, ca și când Dumnezeu s-ar fi pogorât printre ei. El dorea ca ziua *Schimbării la Față* să fie o zi de viață nouă pentru parohia aceea, iar oamenii să se schimbe și să urmeze lui Hristos.

Părintele a fost aplecat spre cunoașterea sufletului omenesc, a avut tact pastoral și mulți dintre cei care i-au fost încredințați l-au urmat cu toată ființa lor.

Cu deosebit interes am parcurs aproape în întregime *Jurnalul* părintelui Ilarion V. Felea, numit de către autor *Ziuar personal*, notând încă de la începutul preoției sale, 6 august 1927, la sărbătoarea *Schimbării la Față*, până la sfârșitul anului 1956, cele mai importante momente și evenimente la care a luat parte.

Dacă notările în *Jurnal* din partea a doua, respectiv finalul, sunt foarte succinte, partea întâi, cel puțin primele notări, sunt scrise cu acrivie. Probabil ziua cea mai intens trăită din jurnalul său (1927-56) este a instalării. Frumusețea cuvintelor și zugrăvirea atmosferei din satul Valea Bradului, protoieria Zarandului, și celelalte care au urmat după Sfânta Liturghie fiind grăitoare.

După prezentarea momentelor liturgice, ante-liturgice și, propriu-zis, săvârșirea Sfintei Liturghii, au urmat, după cum mărturisește, trei îmbisericiri ale unor copii, primele lui slujbe vădind atenția pentru copiii acelei parohii.

A urmat, apoi, agapa de acasă, unde au participat invitații, și a vorbit părintele Virgil Perianu, apoi fratele părintelui Ilarion, Victor, care era inspector școlar (minoritar). A vorbit și părintele Ilarion în memoria tatălui său, care fusese preot, pentru care nutrea Ilarion V. Felea nutrea sentimente profunde. Mărturisea că a fost un adevărat apostol și alerga să aducă mângâiere în casa celor necăjiți, chiar și în cadrul familiei sale numeroase.

Era un om serios și, acest fapt făcând să fie perceput ca fire rece, mai ales că nu-și dezvăluia cu ușurință dragostea, dar bucuria lui era de nedescris: când își vedea copiii crescând, plângea de fericire.

Când venea acasă de la slujbe, îngenunchea și se ruga. Părintele Ilarion spunea că aici era succesul lui în parohie și familie, pe care a îngrijit-o cu multe dificultăți, dând copiilor posibilitatea să urmeze școli înalte.

Ilarion V. Felea mărturisește că a găsit în familia lui *icoana vie* care să-l călăuzească și să-l inspire în viață.

În fiecare zi, erau trecute importante activități pe care le împlinea. Într-o zi de peste săptămână, pomenea la diferite slujbe sau cuminecări pentru bolnavi, copii, pentru cei adormiți. Sunt anumite perioade în care activitățile părintelui nu apar, ori pentru faptul că a fost reținut și anchetat atunci sau pentru faptul că s-or fi pierdut paginile respective.

În septembrie 1927, amintește de adormirea în Domnul a preotului Ioan Perianu de la Crișcior. Mărturisea că dragi și scumpe au fost legăturile de afinitate și iubire sufletească creștinească care i-au legat. Preotul era un suflet ales, clădit pe piatra credinței neclintite, a iubirii sfințitoare și înțelepciunii cumiți și sfătoase. Fusese preot 50 de ani, îl cununase pe părintele Ilarion V. Felea, i-a fost duhovnic lui și tatălui său, și cel care *pontificase*, după cum rostește părintele, în panegiricul rostit la îngroparea neuitatului său tată.

Amintește că a slujit la înmormântarea părintelui Ioan Perianu și l-a dus pe brațe, alături de alți preoți pe care-i menționează, până la mormânt.

Urmează, apoi, în anumite momente, notări mai succinte sau mai extinse. Am putea să ne oprim la fiecare pagină a *ziuarului* părintelui Ilarion V. Felea pentru că ce a notat arată, pe de o parte, atenția față de cele sfinte, iar, pe de altă parte, deschiderea față de ceilalți: credincioși, oameni ai Bisericii, cărturari sau oameni importanți pe care i-a cunoscut sau de care a auzit.

Pe lângă prezența aproape în fiecare zi în biserică sau la casele credincioșilor, era un om dedicat culturii și lecturii, organiza șezători, mergea la întâlniri, se bucura să întâlnească în diferite locuri mulți țărani, să asculte

cântări executate de tineri și vârstnici, nota aproape la fiecare înmormântare tema predicii pe care o rostise. Într-o zi, în Ajunul Crăciunului, la Crișcior a slujit două înmormântări. Una din predici s-a axat pe cuvintele *fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia* și alta, la o femeie vârstnică, o predică cu tema *fericită este calea în care mergi astăzi suflete*.

În zilele care au urmat a fost oficiată, bineînțeles, Liturghia. Chiar în ziua de Crăciun, în 1927, a ținut și ședința Adunării parohiale pentru votarea bugetului bisericii pe anul 1928. În ziua a treia de Crăciun slujise și la două sfeștanii și la un Sfânt Maslu.

Gândul pe care l-am simțit citind *Jurnalul (Ziuarul)* părintelui Ilarion V. Felea a fost acela al datoriei împlinite. Acest lucru se observă cu ușurință de la prima însemnare a *Jurnalului* până la cea din urmă.

Preocupat de cele sfinte, atent, meticulos, ordonat, Ilarion V. Felea a fost un adevărat Apostol. Gândul pe care doresc să-l pun la inima slujitorilor Bisericii, tuturor deopotrivă, teologilor, elevilor seminariști, dar și celor, care sunt apropiați Bisericii, să țină în fiecare zi o pagină de jurnal, să scrie când săvârșesc Liturghia, să nu uite anumite evenimente, să le amintească pentru că ele pot reconstitui *fresca* vieții bisericești dintr-o anumită perioadă, din regiunea lor și din întreaga Biserică.

Dacă fiecare preot ar ține un astfel de jurnal, dacă fiecare ar avea aceeași dăruire în slujire, ne-am întâlni cu marile realizări ale slujitorilor Bisericii, după cuvintele pe care adeseori părintele Cleopa le spunea: *dați-mi preoți buni și voi schimba fața pământului!*